

Ob XIII. zboru gorenjskih aktivistov in

Prenašanje revolucionarnih tradicij ni fraza

Občinski odbor zveze združenj borcev NOV Ljubljana-Siška je skupaj z OK SZDL Ljubljana-Siška gostitelj 13. zbora gorenjskih aktivistov v Mostecu, zato smo zaprosili predsednika odbora Cveta Novaka, udeleženca NOB od leta 1941, da za Javno tribuno pove, zakaj bo prav Šiška gostitelj letošnjega zbora gorenjskih aktivistov.

»Za Gorenjsko je zanimivo to, da je padla pod nemško okupacijo in tako je tudi večji del današnje šišenske občine kot Šentvid, Smartno, Tacen, Medvode, Vodice pri-

Cveto Novak

šel po nemško okupacijo. Nemci so v začetku svoje okupacije izgnali inteligenco, ki je bila tukaj in to je že bilo povezano s tem, da bi slovenski živelj preselili s tega območja. Vsi vemo, kaj vse bi se zgodilo z ljudmi na tem območju, če se ne bi uprli; na tej zemlji ne bi ostali. Posledica takega nasilja in preseljevanja ljudi je bil v bolj intenzivnih pripravah na oborožen odpor kot so bile na področju italijanske okupacije, zato smo šli v oborožen odpor že v juliju mesecu leta 1941, takoj potem, ko je glavno poveljstvo oziroma CK KPS odločil, da začnemo z oboroženim odporom. Značilno je, da se je odpor začel na območju domžalsko-kamniške kotline in na območju naše občine, pod Rašico, in od tu tudi datira 22. julij, ko se je pričel organiziran oborožen odpor proti okupatorju.

Drugo območje oboroženega odpora je bilo v Kranju in Trziču ter na območju gornjesavske doline, kjer je nastal Cankarjev bataljon. Ne smemo pozabiti, da je oborožen odpor lahko nastal po zaslugi partijskega delovanja.

Čeprav je okupator začel z vedno večjimi povračilnimi ukrepi, je odpor kljub temu nenehno rasel in se razširjal. Posebej ne bi smeli pozabiti, da je bilo opravljenega veliko aktivističnega dela in da so postopoma začeli delovati posamezniki ali posamezne trojke ali pa odbori OF, kar pa za Gorenjsko ni najbolj značilno, še posebej ne v primerjavi z Ljubljano, kjer je bila OF resnično dobro organizirana, kajti na Gorenjskem so bili Nemci veliko bolj rigorozni pri odkrivanju in zastraševanju in so se drugače obnašali kot Italijani. To je tudi vzrok, da so

nastajale partizanske enote in da je bil teren vedno bolj organiziran. Okupator je potem, ko so te enote nastale in ko je uvidel, da gre za resen odpor, razmišljal, kako ta upor eliminirati, zadušiti, onemogočiti in je privlekel nove sile in se postopno usmeril v uničevanje teh enot. Mislim, da mu je do neke mere uspelo, da je razbil in onemogočil nekatere enote, tako da so bile enote v jeseni 1941 precej razredčene, preživeli pa smo se zbrali na Gorenjskem in nadaljnja pot je dobro znana.

Nemci so velike sile vložili v odkrivanje aktivistov na terenu in izvajali hude povračilne ukrepe nad njimi, njihove vrste pa so dodobra razredčili, zato smo morali leta 1942 znova organizirati ljudi in odpor je nenehno rasel ne glede na teror, ki so ga Nemci izvajali.

To srečanje gorenjskih borcev in aktivistov nima samo namena, da se srečajo aktivisti in borci iz vse Gorenjske, pač pa je glavni namen, da bi prišlo čimveč mladih ljudi, ki vojnih strahot niso preživljali. Mi prenašamo revolucionarne tradicije prek SZDL oziroma sveta za razvijanje revolucionarnih tradicij, ki se je organiziral pri SZDL zato, ker mislim, da mora priti do podružb-

ljanja prenašanja revolucionarnih tradicij, zveza borcev pa je seveda vključena v to dejavnost. Ne gre za to, da prenašamo te tradicije tako, da govorimo o preteklosti samo zato, da bi o njej govorili in pripovedovali, kaj smo doživljali, temveč predvsem zaradi tega, da se bodo mlajši ljudje spoznali z našo preteklostjo, pa ne samo s preteklostjo druge svetovne vojne, temveč s preteklostjo nasploh. Prenašanje revolucionarnih tradicij nekega ljudstva ni fraza, temveč je to dejstvo, ker moramo vedeti, da so se naši predniki borili tako kot mi in se še danes borimo, da bomo na tej zemlji ostali, da bomo mi gospodarji na tej zemlji in da bomo na njej svobodni. To povezuje tudi z današnjimi dogodki v Jugoslaviji, saj se porajajo sile, ki bi želele skaliti bratstvo in enotnost in uveljavljati svoja načela, ki nimajo nobene zveze z našo družbenopolitično orientacijo. Mislim, da nam je mesto edino v Jugoslaviji ne glede na vse težave in tegobe, ki nas spremljajo zaradi notranjih ali zunanjih težav, ki danes vladajo v svetu. Učimo se na izkušnjah in na tem gradimo svoj nadaljnji razvoj.

Zaradi vsega tega smo se odločili za organizacijo tega srečanja borcev in aktivistov v povezavi z vsemi drugimi ljudmi, ki na te zборе prihajajo, še posebej pa seveda z mladimi.»
France Kmetič

Iskati resnico

»Današnja mladina,« je Nada Tarman le za drobec sekunde zastala v razvijanju svoje misli, »tudi današnja mladina bi ravnala tako kakor smo mi ravnali. Če nekemu stopiš na žulj, ti ne bo ponudil še druge noge.

In sivomodre oči pod čednim lokom obrvi so bile nenadoma polne preteklosti. Trde, ponosne, lepe in navdušujoče. Zdaj je Nada Tarman sekretar mestnega medvojnega aktivista OF:

»Naša naloga je poiskati resnico. Ohraniti zgodovini kolikor je mogoče o delovanju medvojnih ljubljanskih aktivistov. Neverjetna zagnanost je v ljudeh. Prisotna pa je tudi skrb za človeka, ostarele in njihove materialne probleme. Tisto pravzaprav, kar smo nekoliko pozabili, v preteklosti nekoliko zamenjali.«

Tudi razvijanju revolucionarnih tradicij. Pa ne toliko zunanega blišča. Človeških lastnosti, ki so dajale takratnim časom težo. Zaupanju, tovarištvu, solidarnosti, razumevanju:

Najbrž sem imela srečo, da sem tudi po vojni delala in živela v tovariškem in solidarnem okolju. Okolju, ki je bilo vedno pripravljeno pomagati in v njem ni nikoli manjkalo toplega stiska roke.»

Šiškarica Nada Tarman se je rodila vojaškemu uslužbencu v Ohridu. Družina se je selila po državi. Mlada trgovka je bila že dobra tri leta brezposelna prden je februarja 1941 dobila državno službo na dravograjskem davčnem uradu. Kako pa se človek znajde na revolucionarni poti?

»Imela sem fanta komunista. Tudi moj oče je bil napreden socialni demokrat. V Ljubljani sem se vključila v Vzajemnost in Sokola. Hodila sem na izlete in zlete. Če danes razmišljam, vse polno naključij. Čas tik pred vojno pa je bil zbeگان, nekaj težkega in hudega je kar viselo v zraku, se približevalo.«

Prvo srečanje z okupatorjem je Nada Tarman doživela 7. aprila 1941. Z Gornjega Doliča se je trmasta vračala v Dravograd. Nasproti so po belj cesti hitele motorizirane kolone nemške soldateske. Nasmejani so prepevali na tuji zemlji. Takrat se je v deklški

duši porodilo sovraštvo. Tujci so oholo prepevali na naši zemlji. Spominjala se je obrazov naših vojakov. Zalostni pešaki, utrujeni in mrki, jezni:

»Vrnila sem se v Ljubljano. V človeku je srd naraščal. Napetost, sovraštvo do tujcev, ki so klovnovsko brezbrizno menjavali table

Nada Tarman

na trgovinah in pogledovali za ženskami. Maja in junija, mislim, sem mirovala, čeprav smo OF že čutili. Jože Nedog-Joco, rajonski mladinski sekretar mi je zaupal skupino šestih vajencev in potem smo začeli z napisnimi in trosilnimi akcijami.»

Edino dekle med fanti. Dozorevali so v poletnih mesetih prvega leta svetovne katastrofe. Ej, kdaj so bili tudi brezbrizna mladina. Zaplesali so in zapeli, ljubili življenje. Pot Nade in fantov se je konec septembra 1941 ločila. Dekle je dobilo nove naloge. Fantje pa so kot borci vsi do zadnjega padli na Pohorju:

»Poslej sem delovala kot obveščevalka.«
Ilegala. Zasedovanja. Aprila 1942 ujeta. Obsojena na 8 let težke ječe. Zapor v Benet-